

(Käännös)

Saaristolautakunta 26.3. 2026

Saaristolautakunnan esitys lausunnonle: Lausunlopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi saaristolaiksi / Maa- ja metsätalousministeriö VN/10343/2024

Ehdotus lausunnonksi esityksestä uudeksi saaristolaiksi

- Kysymykset, joista pyydetään vastaustamme lihavoitu.
- Ehdotettu lakiteksti, jota otsikko/kysymys koskee, on kursivoitu.
- Saaristolautakunnan ehdotus Paraisten kaupungin vastauksiksi on kirjoitettu punaisella harmaalle taustalle.

Yhteenveto kommentteistanne lausuntokoosteen laitimista varten

Saaristolaki (luonnos), 1–14 § sekä voimaantulo- ja kumoamissäännökset (mukaan lukien asetuksen 1089/2016 jääminen voimaan toistaiseksi).

Paraisten kaupunki kannattaa nykyaikaistetun puitelain kokonaisuutta, jossa lain tavoite on muotoiltu selkeämmin ja jossa asetetaan tiukemmat vaatimukset saariston erityispiirteiden huomioon ottamisesta päätöksenteossa. Suomen suurimpana saaristokuntana Paraisten kaupungilla on merkittäviä kustannuksia lisääviä tekijöitä palveluverkossa, jota saariston pysyminen elinvoimaisena edellyttää. Perus- ja hyvinvointipalvelujen sekä pelastuspalvelujen tarjoaminen saaristossa tavalla, joka mahdollistaa sekä nuorempien että vanhempien arjen, on elävän saariston perusedellytys.

Lakiesityksestä puuttuu riittävän selkeä vastuun määrittely hyvinvointialueen velvoitteista saaristossa, koska 6 §:n lauseen ”[...] hyvinvointialueiden on huolehdittava siitä, että saariston vakituisilla asukkailla on käytettävissään palvelut saariston erityisolot huomioon ottaen” väljä tulkinta voi mahdollistaa ratkaisuja, jotka vaikeuttavat saariston asukkaiden elämää merkittävästi. Lähestulkoonkaan kaikki palvelut eivät voi olla digitaalisia, ja päätösten siitä, missä palveluja tarjotaan, tulee perustua oikeiden palvelujen tarjoamiseen oikeassa paikassa ottaen huomioon matka-ajat ja maantieteellinen hajanaisuus.

Suomen suurimpana ja yhteyksien, asuttujen saarten määrän ja palvelurakenteen osalta olosuhteiltaan monimuotoisimpana saaristokuntana Paraisten kaupunkia voidaan hyvin käyttää testialueena tehtäessä saaristoon vaikuttavista päätöksistä lain edellyttämiä vaikutusten arviointeja. Jos jokin toimii meidän saaristokaupungissamme, se toimii myös vähemmän monimuotoisissa saaristo-olosuhteissa.

Paraisten kaupungille on ratkaisevan tärkeää, että saaristokuntastatus merkitsee myös jatkossa korotettua valtionosuutta ja että tulevat kriteerien tai asetusten tarkistukset, mukaan lukien mahdollinen saaristotypologian laajempi käyttö, eivät vesitä sitä, että vaativat olosuhteet ja rakenteelliset kustannukset, jotka johtuvat siitä, että kunta koostuu 100-prosenttisesti saaristosta, otetaan tosiasiallisesti huomioon.

Kommenttinne 1–2 §:ään sekä niiden perusteluihin

1 § Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on luoda edellytykset saariston elinvoiman vahvistamiselle ja saaristossa asumiselle sekä kulttuuriperinnön ja luontoarvojen vaalimiselle.

2 § Saaristopolitiikan toteutus ja seuranta

Saaristopolitiikan toteutus ja seuranta kuuluvat toimialallaan kullekin ministeriölle.

1 §: Paraisten kaupunki kannattaa lakiluonnoksen 1 §:ää. Lain tavoitteen määrittely kuvastaa laajasti asioita, jotka ovat edellytyksiä elävälle saaristolle: elinvoima + asumisen edellytykset, kulttuuriperintö ja luontoarvot. Paraisten kaupunki haluaa samalla korostaa, että lakivalmistelun perusteluissa todetaan, että saaristolain tavoitteena on luoda edellytykset saariston elinvoiman **vahvistamiselle** ja saaristossa asumisen edellytysten **kehittämiseksi**. Jotta tämä saadaan vietyä lakiin oikein, ei kirjaus ”luoda edellytykset [...] saaristossa asumiselle” riitä, vaan tekstin tulisi kuulua seuraavasti: ”luoda edellytykset [...] saaristossa asumisen mahdollisuuksien kehittämiseksi”. Tästä voi helposti tulla ei pelkästään vivahdekysymys, vaan ratkaiseva asia sen kannalta, vähentyvätkö vai kehittyvätkö saaristoon tehtävät panostukset ja miten Suomen saaristo selviytyy tulevaisuudessa.

2 §: Paraisten kaupunki kannattaa 2 §:ää, mutta ehdottaa, että perusteluissa kuvataan selvemmin, miten viranomaiset käytännössä varmistavat saaristonäkökulman valmistelussa ja ohjauksessa (esim. yhteiset ohjeet 9 §:n mukaiseen saaristovaikutusten arviointiin). Muuten on olemassa vaara, että pykälästä tulee yleinen periaate, jolla ei ole todellista vaikuttavuutta.

Kommenttinne 3–6 §:ään sekä niiden perusteluihin

3 § Saariston käsite

Saaristoa on meri- ja järviolueilla. Saaristo jaetaan seuraaviin luokkiin:

- 1) ulkosaaristo;*
- 2) välisaaristo;*
- 3) sisäsaaristo;*
- 4) saaristomaiset manneralueet.*

Ulkosaaristolla tarkoitetaan saaristoa, joka sijaitsee kauimpana mantereesta ja jonne ei ole kiinteää tieyhteyttä. Välisaaristolla tarkoitetaan saaristoa, joka sijaitsee sisäsaariston ja ulkosaariston välillä. Sisäsaaristolla tarkoitetaan saaristoa, joka sijaitsee lähimpänä mannerta.

Saaristomaisilla manneralueilla tarkoitetaan vesistöjen läheisyydessä sijaitsevia manneralueita, jotka ovat voimakkaasti vesistöjen rikkomia.

Saaristoluokkien tunnistamisessa noudatetaan Suomen ympäristökeskuksen julkaisemaa saaristoluokitusta.

4 § Saaristokunta

Valtioneuvosto määrää saaristokunniksi ne kunnat, joissa saaristo-olot ovat olennaisena esteenä kunnan kehitykselle. Valtioneuvosto voi erityisestä syystä päättää, että saaristokuntaa koskevia säännöksiä sovelletaan myös muun kunnan saaristo-osaan.

Saaristokuntia ja kunnan saaristo-osia määrättäessä on perusteena pidettävä saariston vakituisten asukkaiden määrä ja sen osuutta kunnan väestöstä sekä liikenneoloja ja peruspalvelujen saannin vaikeutta.

5 § Saaristoinen hyvinvointialue

Hyvinvointialue, jonka alueella sijaitsee 3 §:ssä tarkoitettua saaristoa, voidaan määrittää saaristoiseksi hyvinvointialueeksi.

Saaristoiset hyvinvointialueet määritetään saaristoisuuspisteytyksen perusteella. Pisteytyksessä otetaan huomioon saariston vakituiset asukkaat ja kausiasukkaat, heidän osuutensa koko hyvinvointialueen väestöstä sekä hyvinvointialueen saaristoisuus. Saaristoisuudella tarkoitetaan saariston pinta-alaa sekä saaristoluokkien ilmentymiä kyseisellä hyvinvointialueella.

Kaupunkiseutujen keskustaajamia ei oteta pisteytyksessä huomioon.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset saaristoinen hyvinvointialueen määrittämisestä ja saaristoisuuspisteiden laskennasta sekä luettelo saaristoista hyvinvointialueista. Luettelon ajantasaisuus tarkistetaan viiden vuoden välein.

6 § Kuntien ja hyvinvointialueiden palvelut saaristossa

Kuntien ja hyvinvointialueiden on huolehdittava siitä, että saariston vakituksilla asukkailla on käytettävissään palvelut saariston erityisolot huomioon ottaen.

3 §: Paraisten kaupunki pitää hyvänä ja toivottuna, että määritelmää täsmennetään ja että se sidotaan SYKE:n luokitukseen. Paraisten kaupungille on tärkeää, että luokitus, joka kuvastaa aikaisempia yrityksiä paremmin saaristo-olosuhteista aiheutuvia todellisia kustannuksia (vesiesteet, riippuvuus liikenneyhteyksistä, pienimuotoisuus, matka-ajat, kausivaihtelu), ohjataan jatkossa käytettäväksi valtionosuuksien taloudellisessa kohdentamisessa. Asiaankuuluuissa tapauksissa on myös tärkeää tuoda esiin, että on olemassa saaria, joilla on

vakituista asutusta, mutta joille ei ole lainkaan yhteysalusliikennettä. Paraisten kaupungilla on 104 tällaista saarta, ja nämä jäävät haasteiden osalta typologian ulkopuolelle.

4 §: Pykälässä luetellaan nimenomaisesti kriteerit (asukkaiden määrä/osuus + liikenneolot + peruspalvelujen saannin vaikeus) saaristokuntien määrittämiseksi. Ehdotamme, että perusteluissa alleviivataan, että ”liikenneolot” saaristossa tarkoittavat käytännössä matka-aikaa ja ympärivuotista luotettavuutta (mukaan lukien kelirikko), ei kilometrejä.

5 §: Huomaamme, että saaristoisuuspesteisiin sisältyvät sekä vakituiset asukkaat että kausiasukkaat sekä saariston pinta-ala ja saaristoluokkien ilmentymät, ja kannatamme tätä. Oikeudenmukaisten tulosten saamiseksi kausiasukkaiden määrä tulee mitata luotettavilla indikaattoreilla (esim. henkilövuorokausilla), muutoin on olemassa vaara, että määrä aliarvioidaan alueilla, joilla monipaikkaisuus on vahvaa.

6 §: Pykälän tavoitteen osalta esityksessä todetaan, että palvelujen saatavuuteen saaristossa on kiinnitettävä erityistä huomiota. Pykäläluonnosta voidaan tulkita huomattavasti mielivaltaisemmin. Paraisten kaupunki toivoo pykälää tarkistettavan niin, että siinä mainitaan nimenomaisesti saaristossa sijaitsevat palvelut niin, että matka-ajat ja saavutettavuus otetaan huomioon palvelujen suunnittelussa ja palveluja koskevassa päätöksenteossa. Palveluja ei saa keskittää eikä sijoittaa niin, että palvelujen sijainnista tulee käytännössä kynnyskysymys saaristoon asumaan jäämiselle tai saaristoon muuttamiselle. Myös kieliasiat on otettava huomioon palveluja suunniteltaessa.

Pykäläluonnoksessa mainitaan vain asukkaiden palvelut. Sekä matkailijoista että osa-aika-asukkaista syntyvä huomattavan paljon suurempi ihmispaine huippusesongin aikana rasittaa hyvinvointialueen palveluista taloudellisesti erityisesti pelastustointia. Toimintojen turvaamiseksi sekä varautuminen että pelastuspalvelut on sovittava asukasmäärän lisäksi tähän moninkertaiseen ihmismäärään. Muiden kuin vakituisten asukkaiden määrä vaikuttaa merkittävästi myös kunnan palvelujen, kuten vesihuollon, vedenpuhdistuksen ja puhtaanapidon, tarpeeseen.

Pykälässä ei mainita digitalisaatiota. Erityisesti digitaalisina hyvin toimivien hyvinvointipalvelujen digitalisointi voi olla myönteistä kehitystä sopivien palvelujen saavutettavuuden kannalta. Saariston mobiili- ja tietoliikenneyhteyksien varmistamisen tulee samanaikaisesti olla prioriteetti, joka sisällytetään lakiin eksplisiittisesti sen takaamiseksi, että asuminen ja työn tekeminen saaristossa toimivat myös peruspalvelujen digitaalisen kehityksen jatkuessa.

Kommenttinne 7–8 §:ään sekä niiden perusteluihin

7 § Yhteysalusliikenteen palvelut

Valtion on huolehdittava valtion talousarviossa osoitettujen varojen rajoissa siitä, että tämän lain 3 §:n mukaisessa ulko- ja välisaaristossa on käytettävissä vakituisen asumisen kannalta välttämättömät yhteysalusliikenteen palvelut, sekä siitä, että palvelut ovat joustavat ja maksuttomat tai hinnaltaan kohtuulliset. Yhteysalusliikenteen palveluilla tarkoitetaan valtion hankkimaa yksityisen palveluntuottajan järjestämää säännöllistä liikennettä, joka palvelee saariston asukkaita ja elinkeinotoimintaa, mukaan lukien raskaskuljetukset.

Yhteysalusliikenteen palvelut järjestetään reiteittäin tai liikennöntialueittain.

Liikennöntialueet ja reitit koostuvat useasta saaresta. Reittien sekä liikennöntialueiden suunnittelussa on otettava huomioon vakituisen asumisen, saariston kausiasutuksen ja elinkeinotoiminnan tarpeet.

Lounais-Suomen elinvoimakeskus määrittelee yhteysalusliikenteen reitit ja liikennöntialueet sekä niiden palvelutason. Asianomaisia kuntia sekä hyvinvointialueita, ja saaristoasiain neuvottelukuntaa on kuultava reittejä, liikennöntialueita ja palvelutasoa suunniteltaessa.

Maantielautoista ja -losseista säädetään liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetussa laissa (503/2005) ja yksityislosseista yksityisteistä annetussa laissa (560/2018).

Liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella voidaan säätää yhteysalusliikenteen maksuista.

8 § Yhteysalusliikenteen varautumisvelvollisuus

Yhteysalusliikenteen palveluntuottajan on varauduttava normaaliolojen häiriötilanteisiin ja valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitettuihin poikkeusoloihin sekä huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi niiden aikana. Varautumisvelvollisuus koskee 7 §:ssä tarkoitettuja yhteysalusliikenteen palveluita.

Yhteysalusliikenteen palveluntuottajan on arvioitava toimintansa jatkuvuutta vaarantavat riskit ja laadittava niiden perusteella valmiussuunnitelma. Valmiussuunnitelman laatimisessa on otettava huomioon saariston erityispiirteet.

Yhteysalusliikenteen palveluntuottajan on toimitettava 2 momentissa tarkoitettu valmiussuunnitelma Lounais-Suomen elinvoimakeskukselle. Lisäksi yhteysalusliikenteen palveluntuottajan on Liikenne- ja viestintäviraston pyynnöstä toimitettava valmiussuunnitelma Liikenne- ja viestintävirastolle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettusta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisesta. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia teknisiä määräyksiä, jotka koskevat 2 momentissa tarkoitettun valmiussuunnitelman tarkempaa sisältöä ja laadintaa.

7 §: On myönteistä, että laki selventää valtion vastuuta ja että reittien/liikennöntialueiden suunnittelussa on kuultava asianomaisia kuntia ja hyvinvointialueita sekä saaristoasiain

neuvottelukuntaa. Paraisten kaupungille kuulemisvaatimus on keskeinen, ja on tärkeää, että perusteluissa todetaan, että kuulemisen on tapahduttava varhaisessa vaiheessa (ennen palvelutasojen lukitsemista) ja että vaihtoehdot dokumentoidaan.

Paraisten kaupunki vastustaa yhteysalusliikenteen maksuja. Nämä yhteydet ovat monille asukkaille, yrityksille ja matkailijoille ainoa tai selvästi tärkein mahdollisuus liikkua saaristossa. Maksujen käyttöönotto merkitsisi lisäkustannusta saaristossa asumiselle, työskentelylle ja matkailulle.

Maksut ovat siten vaarassa olla ristiriidassa liikkumisvapauden ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden kanssa sekä heikentää saariston elinvoimaa ja saavutettavuutta. Paraisten kaupunki katsoo sen vuoksi, että yhteysalusliikenteen on oltava maksutonta kaikille.

Esitetyllä yhteysalusliikenteen maksuja koskevalla säännöksellä voi olla tuhoisia vaikutuksia saariston elinvoimalle, ellei saaristoa kuulla. Mikäli maksumahdollisuus sisällytetään lakiin, tämänhetkistä esitystä, jonka mukaan yhteysalusliikenteen maksuista voidaan säätää liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella, tulee muuttaa niin, että maa- ja metsätalousministeriötä ja sen saaristoasiain neuvottelukuntaa tulee kuulla ja että ne tulee osallistaa työhön.

8 §: Kannattamme varautumisvelvollisuutta ja voimaantuloa 1.7.2027. Pykälässä määritellään, että varautumisvelvollisuus koskee 7 §:ssä tarkoitettuja palveluja. Paraisten kaupunki haluaa tässä yhteydessä alleviivata, että huippusesongin aikana voimakkaasti kasvava ihmispaine merkitsee paljon laajempaa varautumistarvetta kuin vakituisten asukkaiden määrä itsessään ja että varautumisvelvollisuudessa on otettava huomioon myös tämä paine. Huoltovarmuus on suhteutettava ja rakennettava niin, että se toimii kaikissa tilanteissa.

Kommenttinne 9–10 §:ään sekä niiden perusteluihin

9 § Saariston elinvoiman kehityksen ja erityispiirteiden huomioon ottaminen

Saariston elinvoiman kehitys ja erityispiirteet on otettava huomioon saaristoa koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Saariston elinvoiman kehitys ja erityispiirteet voidaan ottaa huomioon:

- 1) laatimalla valmisteltavan päätöksen saaristovaikutusten arviointi;*
- 2) kuulemalla 14 §:ssä tarkoitettua saaristoasiain neuvottelukuntaa;*
- 3) perustamalla kunnan tai hyvinvointialueen saaristolautakunta tai nimeämällä muu elin vastaamaan saaristoasioista ja kuulemalla sitä päätöksenteossa;*
- 4) seuraamalla saaristoasioiden hoitoa;*

5) laatimalla paikallinen tai alueellinen saaristo-ohjelma; tai

6) muulla kuin 1–5 kohdassa tarkoitettulla tarkoituksenmukaisella tavalla.

10 § Saariston elinkeinotoiminnan edistäminen

Saariston elinkeinotoiminnan edistämiseksi on muun lainsäädännön mukaisten saaristoon kohdistuvien tukitoimien suunnittelussa ja kohdennuksessa katsottava saariston erityisolosuhteet tuen tarvetta lisääväksi tekijäksi.

9 § ja sen vaatimustaso voivat muodostua saariston kannalta avainasiaksi. Paraisten kaupunki kannattaa esityksen sisältöä, mutta katsoo, että lain tulee saaristoisten hyvinvointialueiden osalta ei pelkästään ehdottaa, vaan myös vaatia ”saaristovaikutusten arviointia” sekä saaristolautakuntaa pakollisina. Saaristoon vaikuttavien päätöksentekoprosessien viemisen kansallisen saaristoasiain neuvottelukunnan kuultavaksi tulee olla luonnollinen osa valtion viranomaisten työtä.

Koska saariston kieliolosuhteet ovat erityiset, on tärkeää, että hyvinvointialueet arvioivat päätöstensä vaikutukset sekä ruotsin- että suomenkielisiin palveluihin.

10 §: Kannatamme sitä, että saariston erityisolosuhteiden tulee voida nostaa muiden tukiohjelmien tukitasoja. Paraisten kaupungille on tärkeää, että tällä todella on käytännön vaikuttavuutta. Ehdotamme, että 13 §:n tilannekuvassa tulee esittää, miten eri tukivälineet (maaseutu, alue/rakenne, yritystuet) kohdentuvat saaristoon ja eriytetäänkö tukitasoja käytännössä.

Kommenttine 11–12 §:ään sekä niiden perusteluihin

11 § Alueiden käytön suunnittelu

Saaristoa ja siihen kuuluvia vesialueita koskevissa alueidenkäyttölain [lain nro] mukaisissa kaavoissa ja muissa vastaavissa suunnitelmissa on otettava huomioon tämän lain 1 §:ssä säädetyt tavoitteet.

12 § Avustus saariston luonnon, maiseman tai kulttuuriympäristön hoitoon

Saaristoluonnon tai -maiseman hoitoon ja vaalimiseen voidaan myöntää avustusta toimenpiteisiin, jotka kohdistuvat 4 §:ssä tarkoitettuun saaristokuntaan tai muun kunnan saaristo-osaan. Avustusta voidaan myöntää 4 §:ssä tarkoitettulle saaristokunnalle tai kunnan saaristo-osalle, kuntalain (410/2015) 3 §:ssä tarkoitettulle tällaisen kunnan jäsenelle taikka yhdistykselle tai säätiolle, jolla on toimintaa tällaisessa kunnassa. Avustusta voidaan myöntää

myös saariston perinteisen kulttuuriympäristön rakennusten ja rakennelmien hoitoon ja vaalimiseen.

Elinvoimakeskukset myöntävät avustuksen hakemuksesta valtion talousarvion rajoissa valtionavustuslain (688/2001) mukaisena valtionavustuksena. Elinvoimakeskukset toimittavat ympäristöministeriölle yhteenvedot hakemuksista. Ympäristöministeriö vastaa alueellisten avustuskiintiöiden valmistelusta ja niiden jakamisesta elinvoimakeskuksille kuultuaan saaristoasiain neuvottelukuntaa.

Jos avustusta myönnetään taloudelliseen toimintaan, avustukseen sovelletaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annettua komission asetusta (EU) 2023/2831, jäljempänä de minimis -asetus.

Tuensaajan saamien kaikkien vähämerkityksisten tukien yhteismäärä kolmen vuoden aikana ei saa ylittää 300 000 euroa. Avustushakemuksessa on annettava tiedot de minimis -asetuksessa säädettyjen tuen hakijaa ja saajaa koskevien sekä muiden tuen myöntämistä koskevien edellytysten arvioimista varten.

Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus hoitaa avustuksen maksamista ja takaisinperintää koskevat valtionavustuslain 12, 19, 21 ja 22 §:n mukaiset tehtävät. Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus hoitaa elinvoimakeskuksen ohella myös mainitun lain 15 §:n mukaisia valvontatehtäviä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtionavustuksen hakemisesta, myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä.

11 §: Kannatamme lakiluonnoksen tuomaa selvennystä ja kytkemistä alueidenkäytön suunnitteluun ja korostamme, että pykälän tulee käsittää saariston toimintojen kannalta ratkaisevat vesialueet, satamarakenteet ja reitit.

12 §: Kannatamme laajentamista niin, että avustusta voidaan käyttää myös perinteisiin kulttuuriympäristöihin (rakennukset/rakennelmat). Paraisten kaupungille on tärkeää, että avustus on käytännössä käyttökelpoinen pienissä saariyhteisöissä: selkeät kriteerit, kohtuullinen omarahoitusosuus ja mahdollisuus useampivuotisiin kokonaisuuksiin.

Kommenttinne 13–14 §:ään sekä niiden perusteluihin

13 § Saariston tilanne- ja kehityskuva

Valtioneuvoston on säännöllisesti saatettava eduskunta ajan tasalle saaristoa koskevien politiikkatoimien edistämisestä ja niissä tapahtuneista keskeisimmistä muutoksista sekä

arvioitava toimien vaikutuksia antamalla eduskunnalle saariston tilanne- ja kehityskuva. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa saariston tilanne- ja kehityskuvan valmistelusta.

Tilanne- ja kehityskuvan valmistelua varten on kerättävä tilastoaineistoa saariston elinvoimaan ja sen kehitykseen keskeisesti vaikuttavista tekijöistä. Tilastoaineiston lisäksi valmistelussa on hyödynnettävä laadullista aineistoa.

14 § Saaristoasiain neuvottelukunta

Valtioneuvosto asettaa parlamentaarisen saaristoasiain neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on seurata ja arvioida lain tavoitteiden toteutumista sekä edistää saariston erityispiirteiden huomioon ottamista päätöksenteossa. Neuvottelukunnan tarkoituksena on vahvistaa saariston elinvoimaa. Neuvottelukunta toimii maa- ja metsätalousministeriön yhteydessä.

Neuvottelukunta asetetaan eduskuntaryhmien esitysten perusteella siten, että eri saaristoalueiden edustus otetaan huomioon kokoonpanossa. Neuvottelukunta voidaan asettaa enintään kuuden vuoden määräajaksi kerrallaan. Neuvottelukunnan toimintaa tukevat pääsihteeri ja sihteeristö.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä neuvottelukunnan asettamisesta, kokoonpanosta, tehtävistä, pääsihteeristä ja sihteeristöstä sekä neuvottelukunnan toimintatavoista.

13 §: Paraisten kaupunki kannattaa tilanne- ja kehitysraportointia tärkeänä välineenä lain tavoitteiden toteutumisen seurannassa. Konkreettisiin mittareihin on sisällytettävä esimerkiksi seuraavat: (1) todellinen väestömäärä/henkilövuorokaudet (vakituiset asukkaat ja osa-aika-asukkaat), (2) keskeisten palvelujen saatavuus (matka-aika + digitaalinen saavutettavuus), (3) paikan päällä sijaitseva palveluverkosto (terveydenhuollon, vanhustenhuollon, pelastustoimen, koulun ja muiden peruspalvelujen läheisyys) ja (5) elinkeinotoiminnan kehitys ja kausivaihtelut. Jotta tilannekuva voisi osoittaa tosiasialliset muutokset ja mahdollistaa vertailun, mittareiden tulee olla kaikille samat ja mittareiden laatiminen tulee antaa saaristoasiain neuvottelukunnan tehtäväksi.

Paraisten kaupungille on tärkeää, että tilannekuva on valtion uudistusten yhteydessä tehtäviin todellisiin päätöksiin (esim. rahoitus, palvelut, varautuminen) vaikuttava ohjausväline eikä jää irralliseksi raportiksi. Lain 2 §:n johdosta tilannekuvan tulee osoittaa, mitkä viranomaiset ovat tehneet mitäkin ja mitä vaikutuksia sillä on saaristoon.

14 §: Paraisten kaupunki kannattaa kirjausta parlamentaarisesta neuvottelukunnasta ja haluaa korostaa, että kirjauksen ”eri saaristoalueiden edustus otetaan huomioon kokoonpanossa” on tarkoitettava vahvaa edustusta suurista saaristokunnista, jotka koostuvat kokonaan saaristosta. Ehdotamme myös, että neuvottelukunnan rooli 9 §:n mukaisissa kuulemisissa konkretisoidaan niin, että neuvottelukunnasta tulee todellinen lausunnonantaja valtion valmistelussa merkittäviä saaristoa koskevia asioita. Neuvottelukunnan sihteeristön sisällyttäminen

lakiluonnokseen on tärkeä kehitysaskel, koska sihteeristön rooli konkreettisesti saaristotyössä on tärkeä.

Kommenttinne vaikutuksista (luku 4.2 Pääasialliset vaikutukset)

Kunnat: Esityksessä todetaan, ettei sillä ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, mutta haluamme kuitenkin korostaa seuraavaa: Paraisten kaupungille saaristo-olosuhteet ovat merkittävä rakenteellinen kustannuksia lisäävä tekijä kunnan ydintehtävissä (koulutus, varhaiskasvatus, infrastruktuuri). Tämän vuoksi on ratkaisevan tärkeää, että saaristokuntastatuksen ja korotetun valtiosuuden mahdollistava järjestelmä toimii jatkossakin ja että kriteerejä ei heikennetä myöhemmin tehtävällä uudistuksella.

Hyvinvointialueet: Merkittävin välitön taloudellinen muutos koskee saaristoisten hyvinvointialueiden rahoitusta (saaristoisuus pisteet). Kannatamme kausiasukkaiden huomioon ottamista, mutta alleviivaamme sitä, että mittauksen on oltava läpinäkyvää ja perustuttava vankkaan tietoon. Esityksessä ei sen tämänhetkisessä muodossa säädetä riittävän voimakkaasti, että fyysiset peruspalvelut lähellä saariston asukkaita tulee turvata. Palvelujen digitalisointi voi monissa tapauksissa olla myönteistä, saavutettavuutta lisäävää ja kustannuksia vähentävää kehitystä, mutta voi toisissa tapauksissa aiheuttaa ylitsepääsemättömiä esteitä ja merkittäväällä tavalla vähentää halua ja mahdollisuuksia asua saaristossa. Peruspalvelujen digitalisointia ei voida toteuttaa, ennen kuin saaristoon on varmistettu toimivat tietoliikenneyhteydet.

Voimassa olevan saaristolain valtion työpaikkojen säilyttämistä saaristossa koskevan 7 §:n poistamisella voi olla erittäin kielteinen vaikutus. Poistamisen sijaan pykälää on täsmennettävä niin, että siihen sisältyvät selvästi hyvinvointialueiden työpaikat muun muassa terveydenhuollossa, vanhustenhuollossa sekä pelastustoimissa.

Elinkeinotoiminta: 10 §:llä voi olla myönteisiä vaikutuksia, jos tukivälineet käytännössä eriyttävät saariston tukitasoja ja lisäävät toisin sanoen elinkeinotoiminnan tukimahdollisuuksia saaristossa. Peräänkuulutamme 13 §:n mukaista seurantaa.

Ympäristö ja kulttuuri: 12 §:llä voi olla myönteisiä vaikutuksia kulttuuriympäristöihin ja luonnonsuojeluun Paraisilla, jos hakuprosessi on riittävän joustava.

Kommenttinne yleisperusteluista (luvut 1–12, lukuun ottamatta lukuja 4.2 Pääasialliset vaikutukset ja 7 Säännöskohtaiset perustelut)

Paraisten kaupunki kannattaa yleisperusteluja, joiden mukaan saaristo toimintaympäristönä on muuttunut (monipaikkaisuus, turvallisuus/varautuminen, digitalisaatio) ja lakia on nykyaikaistettava.

Kommenttinne saaristoasian neuvottelukuntaa koskevasta valtioneuvoston asetusluonnoksesta

Uusi asetus selkeyttää hyvin neuvottelukunnan työskentelyä. Paraisten kaupungille tärkeää on 3 §:n (tehtävät) sisältö: että neuvottelukunnan tehtäviin kuuluu selkeästi seurata lain vaikuttavuutta kuntien ja hyvinvointialueiden palveluihin sekä tukivälineisiin.

Kannatamme sitä, että jäsenmäärä voi olla jopa 15 (laajempi edustus), ja haluamme korostaa, että edustuksessa tulee ottaa huomioon edustajien edustaman saariston koko myös käytännössä niin, että esimerkiksi niiden suurten saaristokuntien, jotka koostuvat kokonaan saaristosta, äänellä ei ole vaaraa jäädä vähemmistöön.

Ehdotamme, että asetuksessa/työjärjestyksessä voitaisiin selventää, miten kunnat voivat tehdä aloitteita neuvottelukunnalle ja miten neuvottelukunnan lausunnot sidotaan valtion valmisteluihin (esim. 9 §:n kuulemiset ja 13 §:n tilannekuva).